

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग एक-ल

वर्ष २, अंक ५३(२)]

बुधवार, ऑगस्ट ३१, २०१६/भाद्र ९, शके १९३८

[पृष्ठ ९, किंमत : रुपये १६.००

असाधारण क्रमांक १०६

प्राधिकृत प्रकाशन

(केंद्रीय) औद्योगिक विवाद अधिनियम व मुंबई औद्योगिक संबंध अधिनियम यांखालील
(भाग एक, चार-अ, चार-ब आणि चार-क यांमध्ये प्रसिद्ध केलेल्या अधिसूचना, आदेश व निवाडे यांव्यतिरिक्त)
अधिसूचना, आदेश व निवाडे.

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ३० ऑगस्ट २०१६.

अधिसूचना

कारखाने अधिनियम, १९४८.

क्रमांक एफएसी. २०१४/प्र. क्र-२५८/काम-४.—कारखाने अधिनियम, १९४८ (१९४८ चा ६३) च्या कलम ८७ आणि ११२ नुसार प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा आणि या बाबतीत महाराष्ट्र शासनास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून, आणि या बाबतीत काढण्यात आलेली अधिसूचना क्र. एफसी. २०१४/प्र.क्र. २५८/कामगार-४, दिनांक २८/९/२०१५ अधिक्रमित करून, महाराष्ट्र शासन याद्वारे महाराष्ट्र कारखाने नियम, १९६३ मध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी पुढील नियम करीत आहे. हे नियम उक्त अधिनियमाच्या उप-कलम (१) कलम ११५ अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे यापूर्वी प्रसिद्ध करण्यात आलेले आहेत.

नियम

- या नियमांना महाराष्ट्र कारखाने नियम (सुधारित), २०१६ असे म्हणावे.
- महाराष्ट्र कारखाने नियम, १९६३ च्या नियम ११४ मध्ये, अनुसूची XVII मध्ये (या पुढे मुख्य नियम),—
(१) शीर्षकामध्ये 'कोणत्याही वस्तू' या शब्दानंतर 'किंवा पदार्थ' दाखल करण्यात येईल.
(२) खंड १ ऐवजी पुढील खंड दाखल करण्यात येईल.

१. प्रयुक्ती-(१) ही अनुसूची कायद्याच्या कलम २ (के) मध्ये घोषित केलेल्या सर्व उत्पादन प्रक्रिया जेथे अॅसबेस्टॉस किंवा अॅसबेस्टॉसचा समावेश असेलेले उत्पादन, ज्याच्याशी कामगारांशी संपर्क आहे, अशा कारखान्याना लागू होईल.

(२) या अनुसूचीमधील तरतुदी कारखान्यातील अॅसबेस्टॉसशी संपर्क होणाऱ्या सर्व कामगारांना लागू होतील आणि या अनुसूचीतील कामगारांसंदर्भात असलेल्या तरतुदींचे पालन करण्याची जबाबदारी कारखान्याच्या भोगवटादाराची असेल.

(३) (अ) अॅसबेस्टॉस किंवा अॅसबेस्टॉस असलेल्या पदार्थाचा जेथे वापर होतो त्या कारखान्याच्या भोगवटादाराने, प्रकाशित झालेले शास्त्रीय संशोधन आणि तांत्रिक प्रगतीला अनुसरून, कामाच्या कार्यपद्धती आणि प्रथा मुख्य निरीक्षकाच्या मान्यतेसाठी तयार कराव्या आणि फक्त अशा मान्यता मिळालेल्या कार्यपद्धतींचे अनुसरण करावे.

(ब) उप परिच्छेद (१) मध्ये काहीही नमूद केलेले असले तरी उत्पादन प्रक्रियेमध्ये अॅसबेस्टॉसच्या वापराला प्रतिबंध करण्याबाबत केंद्र शासनाच्यावतीने अधिसूचीत केले जाण्याची शक्यता आहे.

(क) कुठल्याही प्रकारच्या अॅसबेस्टॉसचा कारखान्यामध्ये फवारा मारण्यावर प्रतिबंध आहे.

जर अॅसबेस्टॉस फवाऱ्याच्या प्रतिबंधाच्या बाबतीत भोगवटादाराने असे दाखविले की असा फवारा मारणे ठराविक कामासाठी अपरिहार्य आहे आणि भोगवटादाराने कामगारांच्या सुरक्षा व आरोग्याच्या पुरेशा उपायांची जबाबदारी घेतल्याची मुख्य निरीक्षकाची खात्री झाली, तर मुख्य निरीक्षक सूट देऊ शकेल.

(३) खंड २ मध्ये,—

(अ) उप खंड (अ) मध्ये “thryolite” या शब्दा ऐवजी “chrysolite” हा शब्द वापरण्यात यावा.

(ब) उप खंड (ग) नंतर पुढील उप खंड जादा करण्यात येईल, म्हणजे :—

(घ) “अॅसबेस्टॉस धुळ” या संज्ञेचा अर्थ हवेत उडणारे अॅसबेस्टॉसचे कण किंवा स्थिर झालेले अॅसबेस्टॉसचे कण जे कारखान्याच्या हवेमध्ये उडू शकतील.

(भ) “हवेत उडणारी अॅसबेस्टॉस धुळ” याचा अर्थ, मोजण्याच्या/गणना करण्याच्या प्रयोजनासाठी, मेंबरेन फिल्टर पद्धती किंवा इतर समान पद्धतीने, मोजलेले धुळीकण.

(म) “श्वसनशील अॅसबेस्टॉस तंतू,” याचा अर्थ ३ मायक्रोमीटर पेक्षा कमी व्यास असणारे आणि लांबी ते व्यास यांचे प्रमाण ३:१ पेक्षा जास्त असणारे अॅसबेस्टॉस तंतू.

(य) “अॅसबेस्टॉस संपर्क” याचा अर्थ हवेत उडणारे अॅसबेस्टॉस तंतू किंवा अॅसबेस्टॉस धुळ, जी अॅसबेस्टॉस किंवा मूलद्रव्ये पदार्थ किंवा उत्पादन ज्यात अॅसबेस्टॉसचा समावेश आहे, या पासून कारखान्यामध्ये निर्माण झालेली आहे, त्याच्याशी संपर्क,

(४) खंड २ नंतर पुढील उप खंड जादा करण्यात येईल, म्हणजे :—

“२-संयंत्र किंवा बांधणी इमारत मोडून टाकणे :—ज्यामध्ये भूसभूशीत अॅसबेस्टॉसचे आवरण/पदार्थ आहे अशा संयंत्र किंवा रचना आणि इमारती किंवा रचना ज्यामधून अॅसबेस्टॉस काढताना अॅसबेस्टॉस कण हवेमध्ये उडू शकतात अशाची मोडतोड कोणीही व्यक्ती करू शकत नाही, जोपर्यंत मुख्य निरीक्षक त्याला या अनुसूचीच्या तरतुदींच्या अधीन राहून असे काम करण्याची मान्यता व अधिकार देत नाही.

(५) खंड ४ च्या उप खंड (१) मध्ये ‘प्रक्रीया आणि यंत्र’ नंतर योग्य त्या राष्ट्रीय मानांकाप्रमाणे हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(६) खंड ८ च्या उप खंड (२) नंतर पुढील उप खंड जादा दाखल करण्यात येईल, म्हणजे :—

“(३) अॅसबेस्टॉसची गोणी किंवा अॅसबेस्टॉस असलेले पात्र यांची सुरक्षितरित्या विल्हेवाट लावणे, उदाहरणार्थ दुहेरी पिशवी, झाकलेली आणि बंदिस्त अशी संपूर्ण झाकणारी आवरणे, पूर्ण बूट, वाया गेलेले नमुने, आणि श्वसनाची सुरक्षिततेची उपकरणे;”

(७) खंड ९ नंतर पुढील खंड जादा दाखल करण्यात येईल, म्हणजे :—

“९अ. अॅसबेस्टॉस ऐवजी पर्यायी पदार्थ— (१) शक्य असेल तेथे भोगवटादाराने अॅसबेस्टॉस किंवा विशिष्ट प्रकारचे अॅसबेस्टॉस असलेले उत्पादन यांच्या ऐवजी दुसरे पदार्थ किंवा उत्पादन किंवा पर्यायी तंत्रज्ञान, जे वैज्ञानिक दृष्टीने निरुपद्रवी किंवा कमी निरुपद्रवी आहे, असे वापरले पाहिजे.

(२) अॅसबेस्टॉस हवेमध्ये मुक्त होण्याला प्रतिबंध किंवा नियंत्रण ठेवण्यासाठी भोगवटादाराने सर्व उपाय योजले पाहिजे आणि संपर्क कमी करून शक्य तेवढ्या खालील पातळीवर ठेवला पाहिजे.”;

(८) खंड १० मध्ये,—

(अ) उप खंड (१) नंतर पुढील उप खंड जादा दाखल करण्यात येईल, म्हणजे :—

(१अ) जेथे सदर अनुसूची लागू होते त्या प्रत्येक कारखान्याच्या भोगवटादाराने, योग्य त्या राष्ट्रीय किंवा आंतरराष्ट्रीय मानांकाचे हातमौजे, बूट, शिरस्त्राण, चष्मा, इयरप्लग, ऐप्रन, सुरक्षा पट्टा, ओव्हरआल इत्यादी वैयक्तिक सुरक्षा साधने गरजेप्रमाणे कामगारांना पुरविले पाहिजे.”;

(ब) उप खंड (८) नंतर पुढील उप खंड जादा दाखल करण्यात येईल, म्हणजे :—

“(९) कोणाही कामगाराने अॅसबेस्टॉसच्या संपर्कापासून संरक्षण करण्यासाठी पुरविलेले कामावरील कोणतेही कपडे, विशेष सुरक्षा कपडे किंवा वैयक्तिक सुरक्षा साधने घरी घेऊन जाऊ नये.”;

(९) खंड १६ ऐवजी खालील परिच्छेद दाखल घेऊन करण्यात येईल.

“१६. खबरदारी सूचना—जेथे अॅसबेस्टॉस किंवा अॅसबेस्टॉस असणारे पदार्थ उत्पादन हाताळणे किंवा वापरले जातात अशा कामाच्या खोलीमध्ये बहुसंख्य कामगारांना सहजपणे वाचता येतील आणि समजतील अशा भाषेतील पुरवणीमध्ये नमुद केलेल्या छापील खबरदारी सूचना, ठळक ठिकाणी लावल्या पाहिजे.

जोडपत्र

(पहा खंड १६)

खबरदारी सूचना

१. अॅसबेस्टॉस किंवा अॅसबेस्टॉस धुळ, जी या कारखान्यामध्ये वापरली, हाताळणी किंवा संस्करीत केली जाते ती आरोग्याला अत्यंत घातक आहे.
२. अॅसबेस्टॉस धुळीला होणारा दिर्घकालीन संपर्कामुळे लंग फायब्रोसिस (Asbestosis) आणि फुफ्फुसांचा कर्करोग यासारखे गंभीर आजार होऊ शकतात.
३. सुरक्षात्मक साधनाशिवाय प्रवेशावर प्रतिबंध आहे.
४. तुमच्या आरोग्याच्या रक्षणासाठी सुरक्षात्मक साधने वापरा.
५. खाण्याचे पदार्थ किंवा पेय या विभागामध्ये आणू नयेत.
६. धुम्रपान, अन्न खाणे किंवा पिणे आणि तंबाखू चघळण्यावर या भागात प्रतिबंध आहे.
७. या भागात काळजीपूर्वक स्वच्छता ठेवण्यात यावी.
८. या भागात झाडू मारण्यास प्रतिबंध आहे. सांडलेले अॅसबेस्टॉस फक्त vacuum cleaning ने स्वच्छ केले पाहिजे.
९. अॅसबेस्टॉसमुळे दूषित असलेली गोणी किंवा भांडे हाताने स्वच्छ करू नये आणि ते योग्य पद्धतीने नष्ट करावे.
१०. सर्व सुरक्षात्मक साधने आणि कपडे व्हॅक्यूम क्लीनरनेच स्वच्छ केले पाहिजेत आणि त्यासाठी नेमून दिलेल्या जागीच त्यांचा साठा केला पाहिजे.
११. योग्य त्या सुरक्षात्मक साधनाशिवाय कोणाही व्यक्तीच्या प्रवेशास प्रतिबंध आहे.
१२. तुमच्या आरोग्याच्या संरक्षणासाठी ठरलेल्या वैद्यकीय तपासण्या आणि चाचण्यांसाठी नियमित हजर रहा.
१३. जर तुम्हाला दीर्घ काळासाठी धाप लागणे, छातीमध्ये आवळल्या सारखे किंवा खोकला असेल तर तात्काळ तुमच्या डॉक्टरांना भेटा.”;

(१०) खंड १७ ऐवजी खालील खंड दाखल करण्यात येईल, जसे

“ १७-हवेचे सर्व्हेक्षण — सतत चालणाऱ्या किंवा पुनरावृत्तीमध्ये चालणाऱ्या प्रक्रियांमधील नियंत्रण उपाययोजनांची परिणामकता तपासण्यासाठी हवेतील अॅसबेस्टॉस तंतुंचे सर्व्हेक्षण प्रत्येक पाळीमध्ये कमीत कमी केले पाहिजे आणि मिळालेल्या निकालाची नोंद नोंदवही मध्ये केली पाहिजे. आणि

(अ) तेथे कामाच्या स्थितीमध्ये मोठे बदल नसावेत ;

(ब) दोन लागोपाठचे मोजणीचे निकाल, लागू असलेल्या नियंत्रण मर्यादेच्या अर्ध्या पेक्षा जास्त असू नये ;

(क) सर्व कारखान्यांनी न चुकता राष्ट्रीय मानांकप्रमाणे मेंबरेन फिल्टर टेस्ट अवलंबली पाहिजे.” ;

(११) खंड १८ ऐवजी खालील खंड दाखल करण्यात येईल, म्हणजे :-

“ १८-वैद्यकीय नियंत्रण उपाययोजना — (१) खंड १ मध्ये वर्णन केलेल्या प्रत्येक कारखान्याच्या भोगवटाजदाराने प्रक्रियेत कामावर असलेल्या प्रत्येक कामगाराची प्रथम कामावर लागल्यानंतर १५ दिवसांच्या आत वैद्यकीय निरीक्षक, कारखाने किंवा प्रमाणक शल्यचिकित्सक यांचेकडून तपासणी होईल याची खात्री केली पाहिजे. या वैद्यकीय तपासण्यामध्ये अॅसबेस्टॉस कणांसाठी थुंकीची तपासणी, फुफ्फुसांच्या कार्यक्षमतेची तपासणी, आणि छातीचा क्ष-किरण आलेख, पोस्टिरीअर अँटिरिअर व्ह्यू (PA) जो न्यूमोकोनोसिससाठी असलेल्या International Labour Organisation च्या प्रमाणित रेडियोग्राफी तुलना केलेला असावा, या तपासण्याचा समावेश असावा. कारखान्यामध्ये प्रथम कामावर लागल्याच्या १५ दिवसांनंतर कोणत्याही कामगाराला काम करण्याची परवानगी देऊ नये, जोपर्यंत प्रमाणक शल्यचिकित्सक त्याला अशा कामासाठी सक्षम असल्याचे प्रमाणपत्र (फॉर्म-२३) देत नाही.

(२) वरील प्रमाणे वर्णन केलेल्या प्रक्रियेत कामावर असलेला प्रत्येक कामगाराची पुनर्तपासणी प्रत्येक बारा महिन्यात कमीत कमी एकदा वैद्यकीय निरीक्षक, कारखाने किंवा प्रमाणक शल्यचिकित्सकाकडून झाली पाहिजे. या पुनर्तपासणीमध्ये, वैद्यकीय निरीक्षक, कारखाने किंवा प्रमाणक शल्य चिकित्सकाला योग्य वाटतील अशा उप परिच्छेद (१) मध्ये दिलेल्या सर्व तपासण्यांचा समावेश असावा अपवाद फक्त छातीची क्ष-किरण आलेख जो न्यूमोकोनोसिस वरील International Labour Organisation रेडियोग्राफ वाचण्यात तज्ज्ञ/प्रशिक्षित असणाऱ्या क्ष-किरण शास्त्रज्ञाने वाचलेला पाहिजे आणि जो तीन वर्षांतून एकदा काढला पाहिजे.

(३) ज्या दिवशी ही अनुसूची लागू होईल त्या दिवशी उपरोक्त प्रक्रियेमध्ये काम करणाऱ्या प्रत्येक कामगाराची, भोगवटादाराच्या खर्चाने, अर्हताप्राप्त क्ष-किरण शास्त्रज्ञाकडून, प्रमाणित आकाराच्या क्ष-किरण प्लेट आणि ३०० मिली अँपिअर (MA) पेक्षा जास्त क्षमता असलेल्या क्ष-किरण यंत्राच्या वापर करून, क्ष-किरण तपासणी झाली पाहिजे. या क्ष-किरणाचा अहवाल त्या तारखेपासून तीन महिन्यांमध्ये वैद्यकीय निरीक्षक कारखाने किंवा प्रमाणक शल्यचिकित्सक किंवा मुख्य निरीक्षक कारखाने यांना सादर केला पाहिजे.

(४) जर कोणत्याही वेळी वैद्यकीय निरीक्षक, कारखाने किंवा प्रमाणक शल्यचिकित्सकाचे असे मत असेल की एखादा कामगार नमूद केलेल्या प्रक्रियेत सतत काम करीत राहिल्यास त्या कामगाराच्या आरोग्यास विशेष धोका होण्याचा संभव असल्यामुळे त्या प्रक्रियेत काम

करण्यास सक्षम नाही तर त्याने आपले निष्कर्ष फॉर्म नं.२३ च्या प्रमाणपत्रांमध्ये आणि आरोग्य नोंदवहीमध्ये नोंदवले पाहिजेत अशा कागदपत्रांच्या नोंदीमध्ये त्याच्या मते सदर व्यक्ती नमूद प्रक्रियेत काम करण्यास सक्षम नाही त्याचा कालावधीचा सुद्धा समावेश असावा अशा प्रकारे प्रक्रियेमध्ये काम करण्यापासून निलंबित केलेल्या व्यक्तीला पर्यायी कामाची किंवा काम करण्याची सुविधा दिली पाहिजे आणि जर वैद्यकीय निरीक्षक, कारखाने किंवा प्रमाणक शल्यचिकित्सकाच्या मते तो काम करण्यासाठी असमर्थ आहे तर त्या घटनेत बाधित व्यक्तीचे योग्य प्रकारे पुर्नवसन झाले पाहिजे.

(५) उप परिच्छेद (४) मध्ये नमूद केलेल्याप्रमाणे काम करण्यास असक्षम ठरलेल्या कोणत्याही व्यक्तीस वैद्यकीय निरीक्षक, कारखाने किंवा प्रमाणक शल्यचिकित्सकाने पुन्हा पुढील तपासणी करून त्या प्रक्रियेत ती काम करण्यास सक्षम असल्याचे पुन्हा प्रमाणपत्र दिल्याखेरीज, तिला पुन्हा कामावर लावता कामा नये किंवा सदर प्रक्रियेमध्ये काम करण्याची परवानगी देऊ नये.

(६) पुर्वी कामावर असलेल्या व वैद्यकीय निरीक्षक, कारखाने किंवा प्रमाणक शल्यचिकित्सक याने असक्षम म्हणून जाहीर केलेल्या कामगारास त्याची भोगवटादाराच्या खर्चाने, अर्हताप्राप्त क्ष-किरण शास्त्रज्ञाकडून, प्रमाणित आकाराच्या क्ष-किरण छायाचित्रासह पुन्हा तपासणी केल्याखेरीज आणि तो त्या प्रक्रियेत परत काम करण्यास योग्य असल्याचे प्रमाणित केल्याखेरीज, त्याला उप नियम (१) मध्ये नमूद केलेल्या प्रक्रिया-पैकी कोणत्याही प्रक्रियेत काम करण्याची परवानगी देऊ नये.

(७) (i) कारखान्याच्या भोगवटादाराने कमीत कमी एक अर्धवेळ अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यवसायिक ज्याच्याकडे एम. बी. बी. एस. (M.B.B.S.) ही पदवी आणि औद्योगिक आरोग्य मधील पदव्युत्तर पदविका किंवा एम.बी.बी. एस. (M.B.B.S.) ही पदवी आणि उद्योगामध्ये व्यावसायिक आरोग्य चिकित्सक म्हणून ५ वर्षे अनुभव किंवा एम. बी. बी. एस. (M.B.B.S.) ही पदवी आणि कमीत कमी ३ महिने कालावधीचा राज्य शासनाने मान्यता दिलेला औद्योगिक आरोग्यामधील प्रशिक्षणाचे प्रमाणपत्र आणि उद्योगामध्ये व्यवसायिक आरोग्य चिकित्सक म्हणून २ वर्षे अनुभव आहे, याची नेमणूक केली पाहिजे. अशाप्रकारे नेमणूक झालेल्या वैद्यकीय व्यावसायिकाने प्रत्येक कामाच्या दिवशी कमीत कमी ४ तास रुग्णवाहिका खोलीमध्ये खालील उप परिच्छेद (ii) मध्ये दिलेली कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी हजर असले पाहिजे.

(ii) अशा प्रकारे भोगवटादाराने नेमणूक केलेल्या वैद्यकीय व्यावसायिकाने करावयाच्या वैद्यकीय तपासणीसाठी, केवळ त्याच्या वापरासाठी योग्य प्रकारे स्वच्छ केलेली, हवा खेळती राहण्याची व प्रकाशाची पुरेशी सोय असलेली आणि एक पडदा, लेखन साहित्यासह एक टेबल, खुच्या आणि इतर सोयी व इतर उपकरणे ज्यामध्ये क्ष-किरणाची अशा तपासणीसाठी सोय असलेल्या आणि मुख्य निरीक्षक, कारखाने यांनी वेळोवेळी सूचीत केलेली इतर प्रकारची उपकरणे असलेल्या एका रुग्णवाहिका खोलीची तरतूद केली पाहिजे.

(iii) अशा प्रकारे नेमणूक झालेल्या वैद्यकीय व्यावसायिकाने खालील कामे करावीत, म्हणजे :-

(अ) आरोग्य नोंदवही नमुना ७ मध्ये अद्ययावत ठेवणे ;

(ब) कारखान्यात कामावर असलेल्या व्यक्तींची वैद्यकीय तपासणी करणे ;

(क) आजारी, जखमी किंवा बाधित कामगारांच्या आरोग्य, शिक्षण आणि पुर्नवसनाकडे लक्ष देणे ;

(ड) जेथे धोकादायक प्रक्रिया केल्या जातात त्या कामाच्या खोलीचे निरीक्षण करणे आणि तेथे काम करणाऱ्या कामगारांच्या आरोग्याचे संरक्षण होण्यासाठी घ्यावयाच्या उपाययोजनांबाबत व्यवस्थापनास सल्ला देणे.

(८) ॲसबेस्टॉसशी संपर्क येत असलेल्या कामगारांच्या आरोग्याच्या नोंदीची कागदपत्रे कामावर लागल्याच्या सुरुवातीपासून कमीत कमी ४० वर्षे किंवा सेवानिवृत्ती किंवा सेवा खंडीत झाल्यापासून १५ वर्षे यापैकी जे नंतर घडेल तो पर्यंत ठेवले पाहिजेत आणि संबंधित कामगार किंवा त्यांच्या प्रतिनिधींना उपलब्ध करून दिली पाहिजेत.

(९) वैद्यकीय तपासणीची नोंद आणि उक्त अर्हताप्राप्त वैद्यकीय व्यवसायाने केलेल्या योग्य त्या तपासण्या शारिरीक क्षमता प्रमाणपत्र नमुना २३ मध्ये आणि आरोग्याबाबतचे प्रमाणपत्र याची आरोग्य नोंदवहीमध्ये नमुना ७ मध्ये नोंद ठेवली पाहिजे, जे निरीक्षकाने मागणी केलेल्या निरीक्षणासाठी सहज उपलब्ध झाले पाहिजे.

(१२) खंड १९ वगळण्यात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

श्वेता सिंगल,

शासनाच्या उप सचिव.

In pursuance of clause (3) of Article 348 of the Constitution of India, the following translation in English of the Government Notification, Industries, Energy and Labour Department No.FAC-2014/C.R.258/Labour-4, dated the 30th August 2016 is hereby published under the authority of the Governor of Maharashtra.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

SHWETA SHINGAL,
Deputy Secretary to Government.

INDUSTRIES, ENERGY AND LABOUR DEPARTMENT

Madam Cama Marg, Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai 400 032, dated 30th August 2016

NOTIFICATION

THE FACTORIES ACT, 1948.

No. FAC-2014/C.R.258/Lab-4.—The following draft of rules, further to amend the Maharashtra Factories Rules, 1963, which the Government of Maharashtra proposes to make in exercise of the powers conferred by sections 87 and 112 of the Factories Act, 1948 (63 of 1948), in its application to the State of Maharashtra, in supersession of the Government Notification No. FAC-2014/C.R.258/Lab-4, dated 28.09.2015, and of all other powers enabling it in that behalf, is hereby published as required by sub-section (1) of section 115 of the said Act, for information of all the persons likely to be affected thereby; and notice is hereby given that the said draft will be taken into consideration by Government of Maharashtra after expiry of a period of forty-five days from the date of publication of this notification in the *Maharashtra Government Gazette* ;

Any objection or suggestion which may be received by the Director, Industrial Safety and Health, Kamgar Bhavan, 5th Floor, Block 'E', C-20, Bandra-Kurla Complex, Bandra (E), Mumbai 400 051 on or before the expiry of the aforesaid period from any person with respect to the said draft, will be considered by the Government.

DRAFT RULES

No. FAC-2014/C.R.258/ Lab-4.— In exercise of the powers conferred by sections 87 and 112 of the Factories Act, 1948 (63 of 1948), in its application to the State of Maharashtra, and of all other powers enabling it in that behalf, the Government of Maharashtra hereby makes the following rules further to amend the Maharashtra Factories Rules, 1963, the same having been previously published as required by sub-section (1) of section 115 of the said Act, namely :—

1. These Rules may be called the Maharashtra Factories (Amendment) Rules, 2016.
2. In Schedule XVII of Rule 114 of the Maharashtra Factories Rules, 1963 (hereinafter referred to as “principal rules”),—

(1) in the heading, after the words “any article” the word “or substance” shall be inserted ;

(2) for clause 1, the following clause shall be substituted, namely :—

“1. *Application*.—(1) The provisions of this Schedule shall apply to all the manufacturing processes as defined under clause (k) of section 2 of the Act, carried on in a factory involving exposure of workers to asbestos or product containing asbestos.

(2) The provisions of this Schedule shall apply to all the workers exposed to asbestos in the factory and it shall be the responsibility of the occupier of the factory to comply with the provisions of the Schedule in respect of the workers.

(3) (a) The occupier of the factory wherein asbestos or substances containing asbestos are in use shall prepare work procedures and practices, in the light of scientific research and technological progress, for approval by the Chief Inspector and shall follow only such approved procedures.

(b) Notwithstanding anything mentioned in sub-clause (1), use of asbestos shall be prohibited in such manufacturing processes as may be notified by the Central Government.

(c) spraying of all forms of asbestos is prohibited in a factory ;

Provided that, the prohibition in respect of spraying of asbestos may be exempted by the Chief Inspector, if the occupier represents that such spraying is inevitable for certain purposes and he shall provide adequate measures for ensuring the safety and health of workers to the satisfaction of the Chief Inspector.”;

(3) in clause 2,—

(a) in sub-clause (a), for the word “thrysolite” the the word “chrysotile” shall be substituted ;

(b) after sub-clause (g), the following sub-clauses shall be added, namely :—

“(h) “asbestos dust” means airborne particles of asbestos or settled particles of asbestos which are liable to become airborne in the factory ;

(i) “airborne asbestos dust” means, for the purposes of measurement, dust particles measured by cell membrane permeability filter method ;

(j) “respirable asbestos fibres” means asbestos fibres having diameter of less than 3 micrometre and a length to diameter ratio greater than 3:1 ;

(k) “exposure to asbestos” means exposure to asbestos dust, airborne asbestos dust or respirable asbestos fibres, whether originating from asbestos or from minerals, materials or products containing asbestos in the factory”.

(4) after clause 2, the following clause shall be added, namely :—

“2-A. *Demolition of plants or structures.* —

No person shall carry out any demolition of plants or structures containing friable asbestos insulation material and removal of asbestos from building or structures in which asbestos is liable to become airborne, unless he is recognized and duly empowered by the Chief Inspector as qualified to carry out such work in accordance with the provisions of this Schedule.”;

(5) in clause 4, sub-clause (1), after the words “provided and maintained” the words “,as per the prevalent relevant national standards,” shall be inserted ;

(6) in clause 8, after sub-clause (2), the following sub-clause shall be added, namely :—

“(3) Asbestos sacks or receptacles which contain asbestos shall be disposed off in a safe manner such as double bagged and placed in covered, locked skip, which includes overalls, overshoes, sampling wastes and respiratory protection equipment.”;

(7) after clause 9, the following clause shall be inserted, namely :—

“9A. *Replacement of Asbestos with alternative substitute.*— (1) The occupier shall replace asbestos or of certain types of asbestos or products containing asbestos by other materials or products or shall use alternative technology, scientifically evaluated as harmless or less harmful, wherever possible.

(2) The occupier should take all the measures to prevent or control the release of asbestos into the air and to ensure that the exposure limits or other exposure criteria are complied with and also reduce exposure to as low as a level as is reasonably practicable.”;

(8) in clause 10,—

(a) after sub-clause (1), the following sub-clause shall be inserted, namely :—

“(1A)The occupier of every factory to which this Schedule applies shall provide to workers personnel protective equipment’s such as hand gloves, shoes, helmets, goggles, earplug, aprons, safety belt, overall suit, etc. as per the relevant national or international standards as may be required.”;

(b) after sub-clause (8), the following sub-clause shall be added, namely :—

“(9) No worker shall take home any work clothing or special protective clothing or personal protective equipment provided to him for protection against exposure to asbestos.”

(9) for clause 16, the following shall be substituted, namely :—

“16. Cautionary notices.—

Cautionary notices in the form specified in Appendix as given below and printed in the language easily read and understood by the majority of the workers, shall be displayed in prominent places where asbestos or substances containing asbestos are manufactured, handled or used.”

APPENDIX

(See clause 16)

CAUTIONARY NOTICE

1. Asbestos or asbestos dust which is used, handled or manipulated in this factory is a very hazardous to health.

2. Prolonged exposure to asbestos dust may lead to serious diseases like lung fibrosis (Asbestosis) and lung cancer.

3. Entry is prohibited without protective equipment.

4. Wear the Protective Equipments to safeguard your health.

5. No food stuffs or drinks shall be brought into this area.

6. Smoking, eating food or drinking and chewing tobacco in this area is prohibited.

7. Scrupulous cleanliness shall be maintained in this area.

8. Dry sweeping in this area is prohibited. Any spillage of asbestos shall be cleaned by vacuum cleaning only.

9. A sack or container contaminated with asbestos shall not be cleaned by hand and is to be disposed off by an appropriate method.

10. All protective equipments and clothing shall be cleaned by vacuum cleaning and stored in an appropriate place provided for the purpose.

11. Entry of any persons without proper protective equipments is prohibited.

12. Report for the prescribed medical examinations and tests regularly to protect your own health.

13. Report to your doctor immediately if you suffer from persistent breathlessness, chest tightness, or cough.”

(10) for clause 17, the following shall be substituted, namely :—

“17 - *Air monitoring*.- To ensure the effectiveness of control measures in continuous or repetitive processes, the monitoring of asbestos fibres in air as well as personal monitoring of workers shall be carried out at least once in every shift and the result so obtained shall be entered in register; and

(a) there should be no substantial change in workplace conditions;

(b) the results of the two preceding measurements shall not exceed half the relevant permissible exposure limit;

(c) all factories should adopt cell membrane permeability filter test as per the relevant national standards without fail.”

(11) for clause 18, the following shall be substituted, namely :—

“18. *Medical control measures*.- (1) The occupier of every factory in which a worker employed in the processes specified in clause 1, shall ensure that every worker employed be examined by a Medical Inspector of Factories or Certifying Surgeon within 15 days of his first employment at the cost of occupier. Such medical examination shall include sputum examination for asbestos bodies, pulmonary function test and chest X Ray-Posterior Anterior (PA) view to be compared with standard International Labour Organisation Radiographs on pneumoconiosis. No worker shall be allowed to work after 15 days of his first employment in the factory unless such worker has been declared fit for such employment and granted a certificate of fitness in Form 23.

(2) Every worker employed on any of the said processes shall be re-examined by a Medical Inspector of Factories or a Certifying Surgeon at least once in every twelve months at the cost of occupier. Such re-examination shall, wherever the Medical Inspector of Factories or Certifying Surgeon considers appropriate, include all the tests as specified in sub-clause (1) except chest X-ray which shall be read by a radiologist specialized or trained in the field of reading International Labour Organisation Radiographs on Pneumoconiosis and the chest X-ray which shall be carried out at least once in 3 years.

(3) Every worker employed in any of the aforesaid processes on the date on which the schedule comes into force shall be radiologically examined by the qualified Radiologist at the cost of the occupier using a standard sized X-ray plates and the power of the X-ray machine shall be more than 300 milli ampere (mA) or digital X-ray. The report of such X-ray shall be submitted to the Medical Inspector of Factories, Certifying Surgeon or Chief Inspector within three months of the said date.

(4) If at any time the Medical Inspector of Factories or Certifying Surgeon is of the opinion that a worker is no longer fit for employment in the said process on the ground that continuance therein would involve special danger to the health of the worker, he shall make a record of his findings in Form 23 and the health register. The entry of his findings in these documents should also include the period for which he considers that the said person is unfit for work in the said processes. The person so suspended from the process shall be provided with alternate placement facilities unless he fully is incapacitated in the opinion of the Medical Inspector of Factories or Certifying Surgeon, in which case the person affected shall be suitably rehabilitated.

(5) No person who has been found unfit to work as said in sub-clause (4) above shall be re-employed or permitted to work in the said processes unless the Medical Inspector of Factories or Certifying Surgeon, after further examination, again certifies him fit for employment in those processes.

(6) If a worker already in employment and declared unfit by the Medical Inspector of Factories or Certifying Surgeon shall not be allowed to work on any of the processes specified in sub rule 1, unless he has been examined again along with standard size chest X-ray plate from a qualified Radiologist, at the cost of the occupier and has been certified to be fit to work on the said processes again.

(7) (i) The Occupier of the factory shall appoint at least a part-time qualified medical practitioner, possessing M.B.B.S degree and having post-graduate diploma in Industrial Health or possessing M.B.B.S. degree and having five years' experience in Industry as occupational health physician or possessing M.B.B.S. degree and having a Certificate of Training in Industrial Health of minimum three months duration recognised by the State Government. The medical practitioner so appointed shall be required to put in minimum four hours' attendance on every working day in the ambulance room for carrying out the duties specified in the following sub-clause (ii).

(ii) For the purpose of medical supervision by the medical practitioner so appointed shall be provided for his exclusive use of a room as a ambulance room in the factory premises which shall be properly cleaned, adequately lighted, ventilated and furnished with a screen, a table with office stationary, chairs and other facilities and other instruments including X-ray arrangements for such examinations and such other equipments as may be prescribed by the Chief Inspector.

(iii) The medical practitioner so appointed shall perform the following duties, namely :—

- (a) to maintain health register Form 7;
- (b) to undertake medical supervision of persons employed in the factory;
- (c) to look after health, education and rehabilitation of sick, injured or affected workers;
- (d) to carry out inspection of work rooms where dangerous operations are carried out and advise the management of the measures to be adopted for the protection of health of the workers employed therein.

(8) The health records of the workers exposed to asbestos shall be kept upto a minimum period of 40 years from the beginning of the employment or 15 years after retirement or cessation of the employment of the worker, whichever is later, and shall be accessible to workers concerned or their representatives.

(9) The record of medical examinations and appropriate tests carried out by the said qualified medical practitioner, a certificate of fitness in Form 23 and health shall be maintained in separate register in Form 7, which shall be kept readily available for inspection by the Inspector and shall be produced on demand.”;

(12) The clause 19 shall be deleted.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

SHWETA SINGHAL ,
Deputy Secretary to Government .